

אביטל כנעני | 'בעל גוף'

קרן גולדברג

אחורי הקרטון

באופן מפתיע, המילה 'Cardboard' הופיעה לראשונה בשפה האנגלית דווקא כמצע רישומי אלטרנטיבי, ברומן "הדיירת מאחוזת ויילדפיל" של אן ברונטה מ-1848. כאשר בעלה לעתיד של הלן גרהאם, גיבורת הספר, בוחן רישום דהוי על צידה האחורי של אחת מעבודותיה, היא מציינת בחשש כי "העיפרון לרוב משאיר על הקרטון עקבות ששום שפשוף לא יכול למחוק". הלן חרדה שלכשיזהה אהובה את הדימוי, המתאר את דיוקנו שלו, יתבהר גם טיב רגשותיה כלפיו. כלומר, הקרטון בסיפור מובא כצדו האחורי והשולי של נייר הרישום, אך גם כחומר שעליו טבועה האמת.

בתערוכה "בעל גוף", משתמשת אביטל כנעני בקרטון לא רק כמצע רישומי, אלא גם כחומר פיסולי וכאובייקט בפני עצמו. הוא מתפקד כחומר ליצירת כתמים תלת ממדיים או מוצג בשלמותו כקופסאות אחסון מיותרות על סימוניהן וכיתוביהן. במובן מסוים, ולמרות שבשונה מתערוכותיה הקודמות כאן הרישום תלוי כרישום והפיסול מוצב כפיסול, עדיין מתערבלות שתי המדיות בחלל. והרי קרטון עשוי בסופו של דבר מנייר, והוא במהותו חומר דו ממדי.

האחד והפנים

בהמשך למקור האטימולוגי הספרותי של המילה, אפשר היה להרחיב על ההיסטוריה האמנותית של השימוש בקרטון, החל מהקולאז'ים הקוביסטים ומסיכות הדאדא של תחילת המאה ה-20, דרך היפוך הרדי מייד שביצע אנדי וורהול באריזות הברילו בשנות השישים של אותה מאה וכלה בשימוש בחומרים זמינים שאפיין את דלות החומר המקומית. אך הסביבה שיצרה כנעני אינה מתכתבת עם הקשרים פנים-אמנותיים אלה. היא מבקשת לבחון את הקרטון עצמו, לגופו שלו, כמהות מופשטת בעלת פונקציה פיזית, או ליתר דיוק מרחבית.

הקרטון הוא שארית, עטיפה, אריזה. צורתו מוכתבת על ידי מה שבתוכו. בשימוש בו, כנעני ממשיכה את עיסוקה בפני השטח של החומר, שנוכח בפסלי הפורמייקה הקודמים שלה. כמו הפורמייקה, שמתחזה לחומר אחר, גם הקרטון טומן בחובו העמדת פנים. באנגלית משמשת המילה גם לתיאור משהו מזויף או פרוביזורי. ואכן, השימוש של כנעני בקרטון מזכיר משחק ילדי של "בכאילו": חתיכות הקרטון הצבועות נראות כאביזרי תפאורה בהצגת ילדים ואריזות הקרטון השלמות מזמינות לשחק "בבית".

אך הדימויים המופיעים על הקרטונים אינם מבקשים "לייצג"; לפחות לא במובן הישיר של המונח. לעומת החיצוניות השטוחה של האריזות, הכתמים המלאים והאמורפיים דווקא משרטטים פנים. נראה שבניגוד לפסלים הקודמים של כנעני, שהיו עשויים חתיכות חתיכות, כאן הפעולה מתנקזת לעבר היחיד, גם אם יחיד זה הינו חלול. הקרטון האחד נושא דימוי שלם. דימויים אלו נפרשים על פני סימני קיפולי האריזות, כך שפירוק הדימוי, כמו גם של מצעו, נובע מתנאי הייצור של קופסאות

הקרטון. בצורה זו, שיטוט הצופה במרחב התערוכה מונע ממתח תמידי בין ההתלכדות להתחלקות של היחיד.

ים/יבשה

אל מול קונסטרוקציות העץ או הפורמייקה של כנעני, שנדמו כשלדים מיובשים, הקרטון מאופיין במעין חיוניות. כשכתם צבע נוגע בו, הטקסטורה שלו משתנה, בדומה לחול ים שנרטב שוב ושוב במפגש עם קו המים. כתמי השלוליות, האמבות הראשוניות והרחמים הלוייתניים שפזורים על הקרטונים כאילו נעים בין הים ליבשה, משרטטים מעין רגע אבולוציוני קדום של החפה; מיטוזה תאית של התחלקות והחלקה. אך דימויים אלו משרטטים גם מעגל סגור של חיים ומוות, או ראשוניות של התאיינות. הקרטונים הצרים והניצבים נדמים כארונות קבורה מאונכים, מותאמים למידותיהם של הגופים השטוחים המוטבעים עליהם ובתוכם. כך, קליפות הקרטון הן "בעלות גוף" חסרות.

אקולוגיה עמוקה / קרטון סוג ב'

לכאורה, תערוכת הקרטונים הזו לא יכלה להתקיים בתזמון טוב יותר – שיאו של גל המודעות הציבורית למשבר האקולוגי. והרי כנעני הגדילה להשתמש לא רק בקרטונים, שהם למעשה נייר ממוחזר, אלא גם ב"קרטונים סוג ב'". מחזור של מחזור. אך זו בשום פנים אינה תערוכת אמנות ממוחזרת או "ג'אנק ארט", שנושאת על גבה מסר אקטיביסטי אקולוגי. כנעני פועלת מתוך "אקולוגיה עמוקה", לדבריה. אקולוגיה אישית, התוהה על עצם האפשרות ליצור אמנות בעולם של עודפות ושואפת לצמצום. לחזור לאחד.